

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

červenec 2019

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

v posledních několika číslech Kompostu jsme se věnovali mimo jiné souhrnu zpráv o globálním environmentálním vývoji. Bez problémů by se dalo na této vlně pokračovat i nadále, neboť novinky, rozborů a úvahy na toto téma jsou již v současné době na denním pořádku. Poměrně častými jsou v poslední době články s apokalyptickým nádechem (viz např. obsáhlý, shrnující a

Z obsahu tohoto čísla:

Setkání členů ZO ČSOP působících.....	2
Grilováním za světový mír.....	4
Výlet do okolí Zdíkova.....	4
Zachraň zvíře před sekačkou.....	6
Dětský den s Klíčkem.....	6
Jak se šlapalo Do práce a do školy na.....	7
Nemáme planetu B.....	8
Ekologická havárie Léta Páně 1304.....	9
Červencová vážka.....	10
8. ročník soutěže „Jihočeská ratolest“... ..	10
Sněžilo, přšelo, ale.....	11
Večer s dokumentem - 65. díl.....	11
„Nesed'te na těch kládách!“.....	14
Červencové hromy Jirky Wagnera.....	15
Toulky přírodou - H. D. Thoreau.....	15
Kdyby tak.....	16
Fotominifejeton - O prázdninách a.....	17
Úvaha o Vodě.....	17
Zdraví a strava.....	18

ne příliš povzbudivý materiál [zde](#)). Těžko říci, jakou část lidí dokáže takhle „natvrdo“ vyřčená reflexe našeho směřování přimět k nějaké akci, v kolika lidech něco takového vyvolá strach, nebo naopak apatii či pocit zmaru. Mnoho z nás může něco podobného vést ke zcela oprávněné otázce - „co tedy s tím?“, případně - „kdo by s tím měl něco udělat?“. Na oba dva typy tázání se ve velmi povedeném článku pokusil nalézt odpovědi redaktor časopisu Respekt Petr Horký (viz [zde](#)). Jako jeden z mála autorů podobných statí přestal s přehazováním horkého bramboru a zakousl se do kyselého jablka konkrétních způsobů, jak se může na cestě z ekologické krize podílet každý z nás. Ač se návrhy zdají zároveň primitivní a zároveň pro někoho dost těžko realizovatelné (nelétat letadlem, omezit konzumaci masa, jezdit méně autem a nemít tolik dětí), nejsou vytažené z paty, ale vycházejí z mnoha zahraničních odborných zdrojů, kde jsou sestaveny individuální spotřebitelská opatření dle hierarchie účinnosti. Nutné je odpovědět i na druhou otázku - musíme s tím něco dělat všichni - jak na úrovni osobní, tak legislativní a politické. Kromě konkrétních „ekologických úspor“ jde také totiž o změnu společenských norem. Zkrátka doba, kdy „stačilo“ třídit odpad, už je nenávratně pryč a čekají nás daleko větší výzvy. A já pevně věřím, že se brzy stanou běžnou součástí našich životů, jako ono třídění.

Foto Roman Szpuk

Příjemné prožití letních dnů. Váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

Setkání členů ZO ČSOP působících v rámci Jihočeského kraje

Ve dnech 7. až 9. června 2019 se konalo setkání základních organizací ČSOP Jihočeského kraje. Přihlásit se mohly i organizace působící jinde na území České republiky. Pořádající byla ZO ČSOP Šumava, zastoupená předsedou, panem Jakubem Hromasem a jeho paní. Místo konání bylo v ubytovacím zařízení manželů Novákových v Michlově Huti nedaleko Vimperka.

Již první den byl zajímavý. Po krátkých ubytovacích formalitách následovalo představení zúčastněných organizací. První zahájila setkání ZO Šumava, která představila rozsah své činnosti, jejíž těžiště spočívá v péči o chráněná území, označení zajímavých míst na Vimpersku a Šumavě, ale také ve spolupráci se správou NP Šumava a v mnohém jiném. Dále následovalo představení ZO působící v Nových Hradech. Zde byla především představena práce s veřejností, zapojení dětí do ochrany přírody, spolupráce s mysliveckými sdruženími, označování zajímavých míst v jejich regionu a další. ZO působící v Českých

Budějovicích nás především informovala o záchraně starých ovocných odrůd, které shromáždila v jednom sadu a o skoro všude přítomném trendu stárnutí členské základny. Naše ZO v tento den poskytla informace o historii ochrany přírody na Strakonicku, členském složení. Informace o den později doplnil předseda naší ZO o ochraně obojživelníků, vyvěšování ptačích budek, sázení stromů, účasti na správních řízeních a dalším. Oficiální část prvního večera byla zakončena přednáškou pana Ing. Jiřího Dolejšího z NP Šumava o problematice národního parku z pozice právní legislativy. Potom se neformálně povídalo dlouho do noci. Ale ani tak zajímavosti tohoto dne neskončily. Při přípravě na spaní bylo příjemné zahledět se z okna do temné oblohy bez světelného smogu a poslouchat půlnoční zpěv skřivana lesního.

Exkurze na Alpskou vyhlídku, foto -vh-

na pastvinu pod Světlou horou, kde se poklidně popásal hnědý a černý skot. Do toho všeho se ozývalo pokřikování rorýsů obecných, kteří na Michlově Huti sídlí, stejně jako vlaštovky nebo jiříčky. Ranní procházka odhalila v trávě tmavého slimáka popelavého nebo pod kmenem velkého střevlíka zahradního. V údolí protékající potok byl plný larev pošvatek a drobnou zajímavostí byl výskyt ploštěnky. Nově vybudovaný rybník byl okrášlen párem poláků chocholaček. Ale to již byl čas snídaně a odjezdu na nedalekou Alpskou vyhlídku. První, co bylo nalezeno, byly kopečky ledových krup, které zbyly pod keři z nedávného přivalového deště. U informační tabule nám předseda ZO Šumava pověděl například o historii tohoto místa, jak se budovalo technické zázemí zde umístěné, nebo třeba o louce, která se pod Alpskou vyhlídkou nalézá. Bohužel Alpy vidět pro opar nebylo. Zato dole u silnice se nám podařilo najít prstnatce májové. V lese potom mohutný, chráněný buk lesní nebo za silnicí chráněnou lípu velkolistou. V zavodněném příkopu u silnice bylo ve stínu keřů skryto na stovky pulců skokanů hnědých.

Naším dalším cílem byla PP Pasecká slať. První, s čím jsme se setkali uprostřed luk, byly květy pryskyřníku, hadího mordu nízkého, knotovky červené nebo droboučké modré kvítky vítodu obecného. Byl nám ukázán právě vyrážející hořeček mnohotvarý český. Travní porost obohacovaly obrovité balvány porfyru s velkými vyrostlými živce. O Vydřím potoku jsme se mimo jiné dozvěděli, že je místem s výskytem mihule potoční. A potom dále do slatě, přes potůček k ovčímu stádu šumavek, které nám byly přivedeny až před objektivy fotoaparátů. Zajímavá byla také návštěva nedaleké vodní nádrže, která byla plná drobných perlooček a sem tam bylo možno spatřit pulce ropuchy obecné, jejíž lebku jsme našli na břehu. Stromy v okolí nádrže byly místy ohryzány bobrem evropským, který si zde Vydří potok přehradil. Cestou z přírodní památky jsem stihl v lese zahlédnout hnědý klobouček hříbu.

Naše další poznávací zastávka byla nedaleko informačního střediska ve Svinných Ladech. Byl to nepoměr, přejít z volného prostoru Pasecké slati na komunikaci, kde lidé

Svinná Lada - kuklík potoční,
foto -vh-

toužící po šumavském zážitku proudili všemi směry, dopravními prostředky a vizí cíle. U informačního střediska nás čekala místní průvodkyně, která nás upozornila na zajímavé rostlinné a živočišné druhy a pověděla nám o historii navštíveného místa. Z rostlin jsme např. viděli kuklík potoční, prstnatec májový, klikvu, rojovník bahenní, suchopýr pochvatý, ale také borovici blatku nebo nejfotografovanější břízu na Šumavě, která se nalézá na ostrůvku uprostřed slati. Nyní bohužel prosychá.

**Velká Homolka - zdobenec skvrnitý,
foto -vh-**

ní až do noci. Nedělní ráno, v němž jsem snad jen krátce zachytil volání chřástala polního a pozoroval přeletující křivky, bylo ve znamení odjezdu. Ale než jsme se měli rozjet do svých domovů, navštívili jsme Velkou Homolku, území, které má ZO Šumava ve své péči a kde se nalézají zajímavé nebo chráněné rostliny a živočichové. Snad jen namátkou: huseník lysý, štírovník růžkatý, chrpa parukářka, kopretina bílá, smolnička obecná, devaterník velkokvětý, zdobenec skvrnitý, zlatohlávek *Oxythyrea funesa*, užovka hladká, zmije obecná. Péči zde zmíněná ZO provádí jednak spásáním porostu za pomoci ovcí šumavek a jednak sečí. Odměnou za ochranu tohoto území je mimo jiné také příjemný pohled na starou část Vimperku.

Následující zastavení bylo za obcí Boubská. Zde jsme měli sjednanu prohlídku včelstev, které ZO Šumava chová. Včelky byly příznivě naladěné, a tak nám člen ZO Jakub Hubáček předvedl, jak si stavějí dílo v rámečku. Ukázal nám mladé dělnice, líné, ale trpěné trubce, nově vznikající matečnický. Dozvěděli jsme se podrobnosti o včelím moru, varoáze a o dalších úskalích včelaření, která jsou jeho nechtěnou součástí. O pár metrů dále jsme mohli obdivovat mohutný Podlešákův jilm, který má ZO ve své péči. O tom, jak byl tento strom vyhlášen za památný a jak je nutno se o něj starat.

Poslední zastavení tohoto setkání bylo na Naučné stezce Sudslavický okruh. I toto území má ZO Šumava ve své péči. Jedná se o různé biotopy nalézající se na pecce krystalického vápence. Takže je zde dána možnost existence různých druhů rostlin a živočichů vázaných na tuto horninu. Od kruštíku hnědočerveného, lilie zlatohlavé, tořiče hmyzonosného po hořeček mnohotvárný český a mnoho jiných. Z měkkýšů jsem zde po lehkém hrábnutí našel závornatku malou nebo vrásenku okrouhlou. Naučná stezka je zpestřena informačními tabulemi a drobnými atrakcemi, jako je např. odhad výšky a dálky. A to vše v příjemném prostředí nedaleko nivy Volyňky.

A tak skončilo setkání základních organizací působících v Jihočeském kraji. Rozhodně bylo mnoho témat, o kterých se dalo povídat, bylo hodně míst, těch netradičních, umístěných často za humny, kam by se dalo jít. Vzniklo možná i několik myšlenek, co by se dalo dělat pro ochranu přírody. Bylo to pěkné, domácí a milé. A pořádající organizace ČSOP se vlastního, vytýčeného úkolu, v duchu „Poznej a chraň!“, zhostila na výbornou. -vh-

Ze živočichů jsme mohli kromě broučích zástupců tvořených především páteříčky a kovaříky spatřit ostříže lesního, který předváděl hbitý let a lovil hmyz poletujících nad vodní plochou a stromovým porostem.

Zakončení dne bylo nasměrováno do obce Nový Svět, kde se nalézá hřbitov se zbořeným kostelem sv. Martina postaveného v 18. století. Nyní je na místě bývalého oltáře vybudován oltář nový, se skleněnou plastikou sv. Martina, dělícího se o svůj plášť se žebrákem. V rohu hřbitova je zřízeno malé lapidárium křížů, jmenovek a ostatní funerální litiny, podtrhující pomíjivost lidského života a konání nás živých, které čeká stejný osud.

Zpáteční cesta byla ukončena kratičkou návštěvou podmáčené louky, která je v držení našeho ubytovatele. Potěšila nás hojná luční květena a přítomnost měkkýše jantarky obecné. A opět jsme se tu setkali s prstnatcem májovým.

V Michlově Huti nás provedla bio faremním hospodářstvím paní Iva Nováková. Ukázala nám chovné stádo šumavských ovcí i skot a povíдалa s námi krátce o historii zdejšího místa. Dozvěděli jsme se také o návštěvách rysů a jelenů na farmě. O putování jezevce, o zdejším mikroklimatu a průběhu tamních bouřek. A také o svízelných biofarmáře.

Večerní program byl v duchu přednášky Renaty Plackové z NP Šumava zaobírající se důležitou problematikou obnovy šumavských rašeliníšť, která se tím nyní opět navrcejí do funkčního stavu. A měla by přispět k tolik potřebnému zadržení vody v krajině. Přítomnost mezi svými nás opět svedla k dlouhému povídá-

Boubská - ze života včel, foto -vh-

Grilováním za světový mír

Grilování je často vnímáno jako poměrně nová, konzumní zábava, která pronikla se svými negativními dopady do všech vrstev české společnosti. Podobně jako sjezdové lyžování, anglické trávníky nebo dovolená v Chorvatsku. Ekologicky šetrnější, etická a osvětová podoba této kratochvíle vznikla před několika lety jako pouhý experiment k zakončení sezóny kurzů zdravého vaření (viz [poslední Kompost](#) str. 19). Na začátku léta tohoto roku se nápad v tom nejlepší slova smyslu zvrhl do podoby několika poměrně velkých akcí a pomohl rozšířit témata etického stravování, bezodpadovosti a zdravější výživy mezi poměrně velké množství lidí.

Kromě zakončení osmé sezóny strakonických kurzů jsme se obdobným způsobem rozloučili i s účastníky v Blatné a v Katovicích - s příslibem dalšího ročníku, pokud bude dostatečný zájem. Podruhé proběhla bezmasá grilovačka v rámci "vítání léta" v MŠ Holečkova. Tato školka je známá nejen svou certifikovanou přírodní zahradou, ale zeleným přístupem i v mnoha dalších oblastech. I když při příležitosti této akce se spíše mnohokrát nabízela otázka, proč by měly čtyřleté děti konzumovat karcinogenní špekáčky namísto ovocného špízu...

Pomyslným zakončením letošní sezóny těchto hromadných akcí byla první bezobalová grilovačka na dvoře obchodu Bezinka. Zadání bylo až na dva detaily (surovin, které budou zanedlouho v obchodě k dispozici) splněno a bylo sestaveno z potravin dostupných na pultu Bezinky v kombinaci s bezobalovými surovinami zakoupenými jinde. Celá akce měla nakonec benefiční vyústění. Výtěžek v hodnotě 1766 Kč putuje na transparentní účet tzv. [Štafetové aleje](#), kam je ještě stále možné přispívat. Peníze budou do podoby sazenic stromů proměněny již na podzim. Recepty pro tuto akci byly improvizovány a poskládány z minulých ročníků závěrečných grilovaček. V rubrice Zdraví a strava na str. 18 pro vás máme popis některých "příloh", které se objevily. Na těchto pěti akcích se sešlo a ochutnávalo dohromady přes 150 lidí.

Foto -jj-

A jaká že s sebou nese rostlinné grilování po Strakonicku poselství? V první řadě, že i konzumní hostina může proběhnout bez zbytečné smrti nebo utrpení zvířat. Že je živočišná výroba jedním z nejvíce devastujících odvětví lidské činnosti, není třeba asi extra připomínat. Snižování ekologické stopy naší stravy je tedy dalším důležitým bodem. Veškeré podobné akce se snažíme organizovat bez použití jednorázového (plastového) nádobí. Účastníkům je dopředu avizována nutnost donést si své vlastní. Což rok od roku funguje lépe a do-

stává se tak pomalu do povědomí jako běžná součást venkovních akcí. Při plánování menu, množství a druhu surovin zohledňujeme základní principy šetrnosti. Grilovačka tohoto ražení by měla být spíše ochutnávkou a příjemnou společenskou událostí, ne příležitostí umrtvit se nadbytkem jídla. Navíc grilovací kámen o rozměrech 60x35 cm neumožňuje během dvouhodinové akce dosyta nakrmit několik desítek lidí. Krom toho ingrediencí, potravin a pokrmů vyšší kvality stačí k uspokojení menší množství. (Jídlem si ničíme zdraví po celý rok, proč v tom tedy pokračovat ještě přes léto.) V neposlední řadě pak má taková alternativa pomoci bourat předsudky a posilovat fantazii a nekonformní přístupy. Co víc snad mohou mít lidé propojeno než grilování a maso. Pochopení, že grilovat se s výbornými výsledky dá ještě několik set dalších potravin, může pomoci i v mnoha dalších oblastech našeho života. -jj-

Výlet do okolí Zdíkova

Přírodovědný výlet, který se konal 26. 5. 2019, začínal ve Zdíkově rozc. Nové Hutě, kde na nás čekal průvodce pan Ing. Josef Pecka. Sešlo se nás 13. Naše skupina nejdříve směřovala do přírodní rezervace Najmanka. Největší část území je tvořena podmáčenou jedlovou smrččinou. Nejcennějším rostlinným druhem této části je silně ohrožená bříza trpasličí. Hojně jsou rozšířené mechy ploník a rašeliník. Pan Pecka nám ukázal, jak crčí voda z chomáče rašeliníku sevřeného v pěsti - tento druh jí totiž dokáže zadržovat až desetinásobné množství, než jaká je jeho hmotnost. Viděli jsme i další rostliny typické pro toto prostředí: přesličku lesní, suchopýr úzkolistý, klikvu bahenní, pastarček potoční. Z dřevin byl nejčastější smrk a jedle, ale i některé listnáče. Obdivovali jsme například semenáčky buku lesního s velkými a tmavými děložními lístky.

Na stromech jsme tu a tam viděli díry vyklované datly nebo strakapoudy. Jednomu mladému jeřábu se podařilo zakořenit v úžlabině mezi větvemi jiné dřeviny. Všimli jsme si, co roste na kmenech, a viděli jsme například houbu březovník obecný. Na jedné z hub rostoucích na smrku jsme pozorovali jev zvaný gutace. Jinde jsme pod kůrou našli plíseň s výmluvným názvem podkornatka žíhaná. Rezervace Najmanka je také biotopem vzácného tetřívka obecného, kterého jsme ovšem neviděli.

Provádějí se zde jen nezbytně nutné asanační zásahy proti kůrovci, jinak se lesní porosty ponechávají samovolnému vývoji. Viděli jsme larvy lýkožrouta smrkového pod kůrou smrku a lapače na tento hmyz. Na kraji lesa byl ponechaný kmen pokrytý ořezanými větvemi, který také slouží jako lapač. Je sledován kvůli odhadu síly napadení v dané lokalitě. Mají-li smrky dostatek mízy, dokážou se nájezdníkům (až do počtu kolem 5 000 na jeden strom) bránit, ale jsou-li v horší kondici, podléhají. Za suchého počasí se situace ještě zhoršuje. Proto se vysazují buky, jejichž zásaditý opad dokáže vytvořit na zemi vrstvu a chrání podloží proti odparu vody. Tak si smíšený les pomáhá v udržení vláh. Následně tato pestrost stromů navazuje na pestrost rostlinných a živočišných druhů a udržení pružnosti a stálosti v krajině.

Bylo by žádoucí omezit výskyt jelenů, jejichž přemnožení dané ekonomickým cílem vede k nedomyšleným dopadům na tuto krajinu. Mladé stromky, zejména jedle, trpí okusem, dospělým vadí tření zvířat pokožkou o kůru a její narušování, při kterém se obnaží lýko a na vzduchu vysychá.

Kolem poledne jsme dorazili na vrch Hrb, kde se ve výšce v 1074 metrů nad mořem nachází vysoký kamenný skalní útvar. Zde je umístěn vyřezávaný jezevec, který svojí packou chrání truhlu s pokladem - vrcholovou knihou. Udělali jsme si přestávku na jídlo a pokračovali jsme směrem k rybníku Kráma. Na cestě jsme míjeli několik louží a v jedné z nich jsme uviděli nakladená vajíčka ropuchy obecné. Jak voda vysychala, část vajíček se ocitlo na suchu, tudíž byla odkázána k záhubě. I toto je součástí přírody.

Foto -ah-

Starý strom u cesty byl plný otvorů a připomínal hmyzí hotel. Jiný vypadal z dálky jako smějící se obyvatel lesa. To vše vytvořila příroda sama. Pan Pecka nás upozornil na drobný pstroček dvoulistý, ale viděli jsme i nápadné květiny jako devětsil bílý nebo silenku dvoudomou. Dále jsme si ukázali korovnici smrkovou. Jde o mšice na smrku uschované v jakémsi hnědém skupení připomínající šištičku o velikosti menšího bonbonu. Tam jsou chráněné před suchem i napadením jiným hmyzem.

Když jsme dorazili k rybníku, podařilo se nám vidět nevidané. Pan Ing. Vilém Hrdlička nám ukázal ve své dlani lesklici měděnou, která neuvěřitelnou rychlostí kmitala křídly. Na zemi vedle lesklíce objevil pan Ing. Josef Pecka svlečku tohoto hmyzu. Byli jsme svědky tohoto nádherného přírodního úkazu. Po pár minutách našeho obdivování lesklíce uschla křídla a rozlétla se spokojeně do okolí. Z dalších živočichů jsme našli např. miniaturního měkkýše kružníka bělavého, z rostlin ostřici zobánkatou nebo černýš lesní. Cestou k rybníku u Lizu jsme viděli zběhovec ženevský, vítod, hadí mord nízký, prstnatec májový, jedlou řeřišnici (chutná jako křen), zvonečník černý, vlašťovičnick, štírovník a čimišník obecný (hrachovník).

Foto -ah-

Brzy jsme se přiblížili k Lizu a naskytl se nám pohled na uměle vytvořené lesní jezírko, kde uprostřed je ostrůvek porostlý stromy. Druhé menší jezírko je kousek vedle. Existuje i třetí, ke kterému jsme nedošli. Jezírka byla užitečná mlýnům a pile ve Zdíkově. V době jejich provozu zvyšovala stav vody ve Zdíkovském potoce, pramenícím i se svými přítoky na úbočí vrchu Hrb v nadmořské výšce 980 m.

Necelé 3 km od Zdíkova na nás čekala kaple Narození Panny Marie – lizovská kaple. Názvy líz, lízy se v 18. a 19. století pojmenovávaly úzké pruhy – průseky vykáceného lesa, po kterých se sváželo pokácené dříví. Tahalo se koňmi, v zimě se vozilo na velkých saních. Takové průseky sem kdysi směřovaly. Na celé ploše Lizu se nachází bývalý zámecký lesopark, který byl založen po r. 1880, ve výměře 2,69 ha, v nadmořské výšce 790-825 m n. m. Kromě smrků, které

jsou zde zastoupeny nejvíce (28 %), jsme viděli vzrostlé buky lesní (14 %) v jinak pestré druhové skladbě. Na kmeni buku lesního rostly troudnatce. Cestou jsme viděli vraní oko a česnáček.

Na kraji Zdíkova jsme byli svědky nečekaného souboje. Jezevčík, který patřil jedné z účastnic naší mise, se střetl s houserem. Ten chránil své svěřenky, majestátně roztáhl křídla a nahnal psovi strach. Vypadalo to nerozhodně. Majitelka psa zasáhla právě včas a svého jezevčíka si odvedla. Oddechli jsme si všichni, že to dobře dopadlo, a šli jsme dál na autobusovou zastávku, abychom odjeli zpět do Strakonice. Mezitím se teplé počasí proměnilo na horké, ale to jsme už byli na cestě domů. Výlet se moc líbil a těšíme se na další, červencový.

Jaroslava Kovářová

Překopávky

Zachraň zvíře před sekačkou

Květen a červen jsou měsíce, kdy se rodí srnčata, ale v této době také začíná sečení travních porostů a porostů pícnin. Dochází tak k zásahu do reprodukčního období mnoha druhů zvířat, a to nejenom zvěře srnčí, ale také drobných savců, například zajíce polního a ptáků hnízdících na zemi, u kterých dochází ke zničení celých snůšek. Jedná se především o bažanta obecného, koroptve polní, čejky chocholaté nebo o chráněného chřástala polního.

Postupem času došlo v zemědělském sektoru ke změnám jak v struktuře pěstování plodin, tak v intenzitě samotného hospodaření. Žací stroje a rotační sekačky tak mohou usmrtit velké množství mláďat i dospělé zvěře.

Možností, jak tomu zabránit, je několik. Jedná se o procházení lokalit těsně před sečí nejlépe s pomocí loveckých psů a instalace plašičů, které zvěř zneklidní a z dané lokality vytlačí do okolí. Plašiče rozdělujeme na optické, akustické, pachové a kombinované. Ze strany zemědělských subjektů jde o ochranná opatření správnou technikou sečení, tj. od středu ke krajům, využití mechanického plašiče, který se umísťuje přímo na sklízecí techniku, nebo použitím sirén. Pro mláďata a hnízdící ptáky tato opatření nemají téměř žádný význam, jelikož reagují přikrčením k zemi, a ne útekem. Další možností je sečení s vyšší výškou strniště. Existují moderní technologie, které ztrátám na zvěři mohou zabránit. Jedná se o využití Termovizního vyhledávače srnčat VMT – VÚZT, který je určen pro menší pozemky, nebo o drony s termokamerou. Tyto technologie jsou sice finančně nákladnější, ale dokáží ještě před východem slunce zvířata vyhledat téměř se 100 % jistotou. Jednou z nejdůležitějších prevencí je spolupráce zemědělských subjektů s myslivci spočívající v hlášení záměru sečení. Významně pomáhají i dobrovolníci při procházení porostů. Tuto spolupráci propojuje například webový portál

Foto archiv autorky

[Senoseč online](#), projekt České zemědělské univerzity v Praze a Ministerstva životního prostředí ČR, který slouží jako komunikační nástroj pro nahlašování sečení ze stran zemědělců a plánování preventivních aktivit ze strany myslivců a kontaktování dobrovolníků. Dobrovolníci by neměli nikdy procházet lokality bez přítomnosti myslivců. Informace lze také získat ve facebookové skupině [Zachraň zvíře před sekačkou](#). Je však nutné vědět, pokud naleznete v trávě srnče nebo zajíce, že se jich nemáte dotýkat, a pokud jsou v místech, kde se bude sekat, informujte o nálezů myslivce.

Krajský úřad Jihočeského kraje – Odbor životního prostředí, zemědělství a lesnictví se touto problematikou také aktivně zabývá. Mezi aktivity patří například informování široké veřejnosti o problematice prostřednictvím [videospotu](#), fotografií ze záchranných akcí, aktivní účasti na preventivním procházení lokalit před sečením. A především pořídil Termovizní vyhledávač srnčat VMT-VÚZT a v letošním roce ho s myslivci zkouší při dohledávání zvěře.

Zúčastněte se s námi preventivních akcí a pomozte tak zachránit životy bezbranných zvířat. Děkujeme. **Veronika Králová, Krajský úřad Jihočeského kraje**

Dětský den s Klíčkem

Přizvání ke spolupráci na přípravách dětského dne v Radomyšli jsem bohužel zprvu nedovedla náležitě ocenit. V mých očích to spíše znamenalo podílení se na konzumní zábavě, které je v ten den už dle mého víc než dost, a přes toto původní lehké zklamání jsem si ani nedovedla uvědomit, jak by to mohlo souviset s mým záměrem ve spolku – s ochranou životního prostředí.

Z toho, jak velké „věci“ se během plánování a jednání s jednotlivými lidmi udály, nepřestanu být asi ještě dlouho příjemně nabitá pozitivní energií a pocit, že „kde je vůle, tam je i cesta“ jsem, v takovém měřítku, zažila víceméně poprvé - dodatečně se tímto omlouvám za mé pochyby v začátcích a celou tuto krásnou zkušenost si připomínám, když pochybuji, jestli to „vlastně vůbec má cenu zkoušet změnit“.

Mezinárodní den dětí má různé definice, různé podoby... Já sama si den dětí vykládám tak, že oslavujeme děti, užíváme si s nimi a dáváme jim tu důležitost, jakou si zaslouží – běžné věci, které je dle mého dobré mít coby normu, ale vyhlášením tohoto dne oficiálně, si to zřejmě uvědomí většina populace.

Oslavit den dětí, jejich dokonalost a jejich budoucnost tím, že během konání oslav vznikne zbytečný odpad, který ty stejné děti budou muset v budoucnu řešit zřejmě ve velkém stresu, protože prognózy hovoří jasně, je pro mě hodně bolestné... Sama moc dobře vím, že není jednoduché děti stranit úplně všemu a že nějaké uzavírání do bublin jiného světa není zdravé... a může to mít následky... V každodenním životě přicházíme chtít nechtět do kontaktu se zbytečným odpadem, proto mi připadá důležité tam, kde to lze, tomuto předcházet, a pokud se mají při větších akcích oslavovat dětská práva, potřeby a jejich budoucnost, pak mi přijde zásadní jim vědomě budoucnost nekomplikovat.

Foto archiv spolku Klíček Radomyšl

Na lehkootletickém ovále v Radomyšli měly v tento den děti možnost společně si zasportovat, pohrát si a užít doprovodného programu. Naší aktivitou byla kompletace látkových pytlíků, přičemž si děti vybraly z nepřeberného množství druhů pytlíků (šité byly ze zbytků, odstřížků a nepoužívaných látkovin), provlékly si vybranou stuhu na zavázání a dopsaly své jméno na informační kartičku pro rodiče. Na ní bylo uvedeno, kde všude je možno s látkovým pytlíkem nakupovat či jak ho jinak využívat a předcházet tím používání jednorázových igelitových pytlíků.

Dále bylo u našeho stánku možno pohovořit u informačních panelů, které vyzývaly ke konání v zájmu životního prostředí v našich dvou stěžejních tématech a těmi jsou aktuálně „voda“ a „odpad“.

Během dětského dne v Radomyšli měly děti k dispozici spoustu ovoce a zeleniny, pitný režim pro ně byl zajištěn a rozléván výhradně do vlastních lahví, které si děti donesly z domova, a občerstvení pro dospělé bylo točeno do skleněných půllitrů. Nezaznamenaly jsme ani nejmenší stížnost, ba naopak - dívka si pro salátové okurky a melouny chodily opakovaně, na konci dne nebylo krom jedné banánové krabice naplněné odpadem na kompost co uklízet, a že si pánové pivo do skla pochvalovali, o tom snad nemusí být ani zmínka.

Bonusem nalévání do vlastních lahví bylo to, že se pití nikde nevylévalo a nelákalo tím pádem vosy, že celý objekt nehyzdily odhozené použité jednorázové kelímky, a v neposlední řadě i ušetřená finanční investice při jejich nákupu a úspora času a energie jindy věnovaná jejich úklidu.

Toto vše se podařilo velmi snadno a nebylo nutné žádné větší vysvětlování, zdůvodňování... a jen mě to utvrzuje v tom, že lidé nejsou lhostejní k životnímu prostředí. Všichni si moc dobře uvědomují, jak moc je stav planety pro nás důležitý a zásadní pro naše přežití a že se stav životního prostředí musí začít řešit. To, co nás odpojuje od tohoto vědění, je spousta uměle vytvořené práce a málo času věnovaného samotnému bytí. Ale když se lidé zastaví a ztíší, dějí se zázraky. Veliké díky za ně! **Jaroslava Divišová**

Jak se šlapalo Do práce a do školy na kole?

V [čísle 03/19](#) jsme vám představili kampaň Do práce a do školy na kole. Probíhala v měsíci květnu a tento měsíc šlapání či běhání Do práce a do školy na kole utekl jako voda. A s vodou měl mnoho společného. I přes srážky, přeháňky a pršky, které se každý den objevovaly, si účastníci vedli velice obstojně a svého úkolu se zhostili velmi zodpovědně. Někteří si pomáhali blatníky, jiní pláštěnkami. Nikdo to ale nevzdal a za to jim patří velký dík. Pojdme podhalit tu pomyslnou pláštěnku a podívejme se na výsledky.

Během kampaně měli účastníci možnost navštívit celkem 13 akcí na triko. Ať to byla sleva ve zdravé výživě v Ječmínku, Kochance, snídaně na triko, káva o 50 % levnější z pražírny kávy Café Monte Cintu, sleva na jídlo v restauraci Sůl a řepa, fitko zdarma ve Fitness Ostrov po dobu 17 dnů, bazén a sauna na plaveckém bazénu zdarma, sladkost v Čajovně Pod stolem, káva v Barmeu zdarma, zapůjčení koloběžek Kostka v Městském informačním centru, sleva 50 % v Second Hand Gallery anebo vzpomínková kapsička v Bezince, nejvíc se účastníkům líbila snídaně na triko, káva na triko a vzpomínková kapsička. Alespoň víme, co do budoucích ročníků ponechat a naopak, co vypustit.

Celkový počet *Homo Cykliens* ve Strakonických a z přilehlých měst a vesniček byl 39. Z toho do práce na kole aktivně jezdících a vyplňujících bylo 27. Celkem najezdili 7 377 km. Do školy na kole aktivně jezdících a vyplňujících bylo 6 a celkově najezdili 689 km. Dohromady se v celé kampani ve Strakonických najelo úžasných 8 067 km. Tímto se ušetřilo asi 1 080 kg CO₂ (pokud bychom ujeli stejný počet kilometrů vozidlem s naftovým motorem). Pro lepší představu: je to, jako když jedna osoba skutečně jednosměrné lety z Prahy na Floridu a z Prahy do Paříže a 477 km půjčeným vozidlem v cílové destinaci.

Každý účastník kampaně měl možnost vyjádřit se k situaci s cyklostezkami a cyklotrasami ve Strakonících skrze dotazník a bilance není zrovna moc lichotivá. Z 27 respondentů jich 21 odpovědělo, že by se situ-

ace ve Strakonících určitě zlepšit měla. Některým vadily příkazové značky „cyklista sesedni z kola“, které jsou po městě umístěné. Jsou to zejména příkazy na cyklostezce, vedoucí přes most Jana Palacha (ke kinu OKO), na mostě v Ellerově ulici atd. V debatě cyklisté navrhovali umístit spíše upozorňující značky. V těchto místech by pak nemusel cyklista z kola sesedat, jen by zpomalil a byl ohleduplný i k chodcům, používající chodník, po kterém cyklostezka vede. Zdali je toto proveditelné i v realitě, to je otázka na odborníka v dopravě. Rodiče z přilehlých měst a vesniček, kteří doprovázeli děti v rámci kampaně do školy, dokonce navrhovali, kde by takové cyklotrasy či cyklostezky mohly vzniknout. Tím by se vyvarovali každodenním situacím, ohrožujícím děti a rodiče na životě. Jakmile budou podklady kompletní, určitě je předám na město k nahlédnutí a projednání.

Kampaň vyvrcholila závěrečným večírkem, který se konal v hospůdce Ostrov na Podskalí, 6. 6. v 18 hod. Během večírku vystoupily i studentky ze strakonického gymnázia, pod vedením profesorek Mgr. Margarety Brabcové, Mgr. Marcely Mikové a Mgr. Alžběty Fajové, a představily projekt „Nemáme planetu B“. Ten úzce souvisí s ekologickým smýšlením nejenom jedince, ale celé populace. Více se o projektu dozvíte v následujícím článku.

Foto Vladimír Klečka

Po přednášce Gymnázia Strakonice se přešlo k vyhlášení těch nejlepších z nejlepších a losovaly se hodnotné ceny za pravidelné dojíždění nad 66 %.

Nejvýkonnější cyklistkou se stala **Ivona Procházková** s výkonem 774,5 km.

Nejvýkonnějším cyklistou **Michal Pejchal** s výkonem 2 002,6 km.

Nejvýkonnější běžkyní **Lucie Hadačová** s výkonem 7,4 km.

Nejvýkonnějším běžcem **Václav Pelc** s výkonem 47,3 km.

Nejlepší tým – v kategorii pravidelnosti byly z přítomných týmu vylosováni: **Ženy v běhu, Dubová prkýnka a Dream-team**.

Cyklozaměstnavatel za Strakonice nebyl vyhlášován, protože potřebné minimum 20 bodů nezískala žádná organizace.

Navíc, oproti národnímu vyhlášení, se ve Strakonících vyhlásil ještě **rodinný tým**, který se skládal z babičky a dědečka (tým Nadšenci), jejich dcery (z týmu Dubová prkýnka) a dceřiných dětí (Bráchové na smrt !!!!!!!!!!!).

Hlavní cenu, koloběžku KOSTKA TOUR MAX G5, v hodnotě 11.500,-, vybavenou blatníky do nepohody a stojanem, vyhrála paní Radka Hofmanová z týmu Šumaváci.

Ještě jednou všem oceněným gratuluji. A jak bych zhodnotila celou kampaň já, městská organizátorka? Byla to dřina, od počátku až do konce. A tou dřinou nemyslím nasednout denně na kolo a odjet povinných 1,5 kilometru do práce, to je moje celoroční radost. Za celou kampaň stály měsíce práce příprav, jednání, zařizování. Pevně věřím, že se vyplatily a že přinesou nám, cyklistům ve Strakonících, zlepšení stávajícího stavu. Vybudování nových cyklostezek a cyklotras a zprůjezdění města pro cyklisty, cyklistky a rodiny s dětmi.

Společnými silami lze totiž všechno. Musí se jen chtít společně zapracovat na lepším zítřku. Ráda bych závěrem popřála všem cyklistům, aby se na silnicích potkávali pouze s tolerantními a ohleduplnými řidiči a aby i oni byli tolerantní a ohleduplní k nim. **Andrea Sedláčková**

Nemáme planetu B

„Nemáme planetu B“ je dlouhodobý projekt učitelů a studentů Gymnázia Strakonice. Projekt je iniciativou několika „spřízněných duší“, se kterými jsme při setkáních nejen u oběda zjistily, že naším společným tématem je ochrana přírody, minimalizace domácího odpadu a šetrný životní styl. Z těchto diskusí se postupně vyklubal náš projekt Nemáme planetu B.

Cílem projektu je inspirovat co nejvíce studentů i kolegů ke změně životního stylu směrem k tzv. „udržitelnosti“.

Díky plnění malých úkolů chceme nastartovat změnu zvyků směrem k zelenějšímu životu a záchraně naší planety. Nemůžeme čekat, že NĚKDO něco udělá. Když každý z nás trochu změni svůj život od nadbytku, plýtvání a bezohlednosti ke svému okolí směrem k rozumnému nakládání s jídlem, oblékáním, vodou, okolní přírodou... bude nám všem lépe.

Jak vidíte, je slovo ZMĚNA tím, co zde zaznělo nejčastěji.

A v čem projekt spočívá? Máme svou nástěnku uprostřed školy. Zde se každý měsíc objeví nová výzva, obsahující pět nových úkolů. Každý, kdo se do projektu zapojil, si

Foto -jj-

vybere jeden, dva, nebo třeba všechny a snaží se je v průběhu měsíce plnit. Některé jsou jednorázové (zasadit rostlinu), některé dlouhodobé (nekoupu se, krátce se sprchuji). Dále se na nástěnce objevují různé články a informace týkající se klimatu, nakládání s odpady, životního stylu, hospodaření s půdou apod. O tématu také často mluvíme v hodinách, ať už se jedná o angličtinu, biologii, historii nebo fyziku.

U nástěnky je nádoba na třídění hliníkových plechovek od nápojů. Těch jsme od začátku projektu vytřídili již několik velkých pytlů. Také pozorujeme, že stále méně dětí si kupuje pití v PET lahvích, naopak nosí si vlastní lahve, do kterých si natáčí vodu z kohoutku.

V rámci projektu jsme uskutečnili „Košílohraní“ neboli upcyclaci starších triček, SWAP week a projekt jsme představili také na charitativním odpoledni Pomáhat je lidské. V plánu máme celý projektový den na toto téma a mnoho dalších menších akcí. **Marcela Miková**

Výzvy, které se objevily na nástěnce, jsou tyto:

Červen

Upřednostňuji při nákupu potravin z nejbližších míst („fewer food miles“)

Voda z kohoutku má v pití přednost před balenou vodou.

Adoptuji / s kamarády adoptujeme zvíře v ZOO.

Umyju naše auto čistou vodou místo návštěvy myčky.

Zapojím se do akce „Kylbík vody do přírody“.

Květen

Třídím bioodpad / kompostuji.

Jezdím do školy a ze školy na kole, koloběžce, chodím pěšky.

Někoho inspiruji.

V městské zástavbě připravím misku s vodou pro hmyz, ptáky a drobné živočichy.

Zjistím, jaký prací prášek doma používáme a jaká je jeho spotřeba. Zkusíme ji snížit a/nebo prášek nahradit ekologičtější variantou.

(Prášku obvykle stačí použít polovinu, než píšou výrobci, protože nepereme prádlo špinavé, ale pouze zapocené.)

Duben

Vypravím se (třeba i s kamarády) očistit od odpadků kus svého okolí.

Omezím spotřebu masa (aspoň trochu).

Používám látkové kapesníky místo papírových.

Zjistím, kde je ve Strakonících bezobalový obchod a dojdu se tam podívat.

Omezím cesty autem nebo cestuji s kamarády.

Papír popsaný jen z jedné strany nevyhodím, ale využiju i druhou stranu.

Březen

Zasadím rostlinu.

Doma třídíme bioodpad.

Spotřebiče, které právě nepoužívám, vypínám nebo vypojuji ze zásuvky.

Staré a trochu rozbité věci dám druhou šanci - upcycling.

Přerovnám si šatník, abych zjistil/a, jestli opravdu potřebuji další nové oblečení. Nenošené oblečení rozdám nebo odevzdám do kontejneru na textil.

Únor

Vypínám světlo, když odcházím z místnosti.

Spočítám si svou uhlíkovou stopu.

S igelitkou mě nikdo nevidí. Na nákupy si nosím vlastní tašku.

Neplýtvám jídlem (beru si jen takovou porci, jakou sním).

Vím, kde v budově naší školy můžu najít volně dostupné informace o třídění olejů.

Při každém nákupu pečlivě zvažuji, jestli danou věc opravdu potřebuji. Nekupuji zbytečnosti.

Leden

Nekoupu se, sprchuji se.

Nekupuji pití v PETkách, nosím si vlastní lahev.

Zavřu vodu, když si čistím zuby.

Svačinu si nosím v krabičce.

Každý den seberu na ulici jeden nepořádek a vyhodím ho do koše.

Ekologická havárie Léta Páně 1304

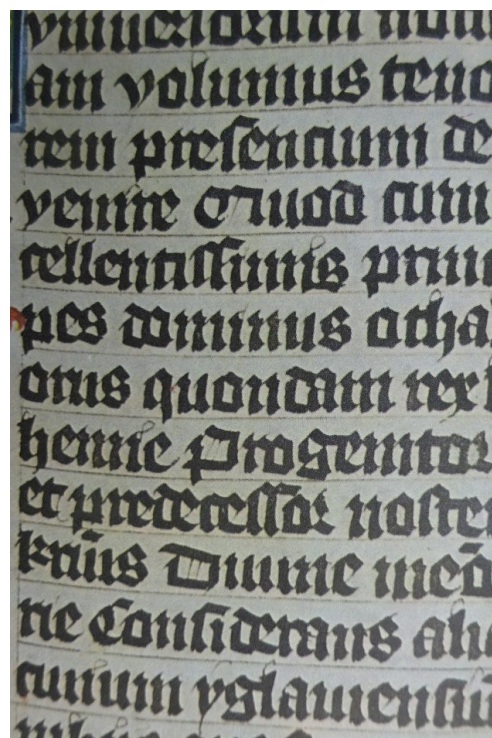
Zprávy o ekologických haváriích máme spojeny skoro výhradně s dobou současnou nebo nedávno minulou. Někdy ale najdeme zprávy o ekologických haváriích i v knihách, kde bychom to nečekali: např. ve středověké Zbraslavské kronice. O co tenkrát šlo?

Začátkem 14. století bylo v Čechách a okolí neklidno: Český král Václav II. se oženil s polskou dědičnou princeznou Eliškou Rejčskou a získal tím polskou korunu. A vzápětí na to se uvolnila i koruna uherská. Václav II. evidentně nestíhal, a tak dosadil za uherského krále svého syna, ještě nedospělého Václava. Ale spokojenost s tímto krokem v Uhrách nebyla, římsko-německý král Albrecht I. si také dělal nároky.... A hrozil vpádem do Čech. Václav II.,

který zrovna dělal v Uhrách „pořádek“, vzal spěšně syna a pospíchal zpět do Čech, aby nezůstali v Uhrách odříznuti. Koncem září 1304 Albrechtovo vojsko, posíleno ještě Uhry, dorazilo do jižních Čech a 18. října již stálo před Kutnou horou. Krom jiného byl Albrecht chtivý tamního stříbra. A tady se stalo to, o čem se zmiňují na začátku: Obležená Kutná Hora nečekaně statečně odolávala, leč české královské vojsko bylo ještě daleko. A tak se Kutnohorští s Albrechtem vypořádali, jak uměli: ne zbraněmi, ale jedy: ve Zbraslavské kronice čteme: ... horníci přimísili mour a pěnovou strusku a jiné bahnitě nečistoty vytýkající z jam a z hutí do onoho potoka, tekoucímu k nepřátelskému vojsku, z kterého oni dosti hojně pili, takže zahynulo bezpočtu lidí a dobytka, otráveno oním jedem. Kronikář spokojeně pak dodává: A co je přiměřenějšího, než zhoubou čeliti bezbožným přáním? Po stříbře žíznilí- stříbrnou strusku pili.

Otravě z vody z potoka, která se projevovala silnými žaludečními křečemi a průjmy, podlehl na 30 tisíc vojáků! Zdecimovaní Němci a Uhři se před blížícím se českým vojskem dali bez boje kvapně na ústup. Jedovatou látkou ve vodě potoka byly zřejmě silně toxické olovnaté soli. Jak to dopadlo s ostatními živočichy v onom potoce, už kronikář nepíše, zřejmě to nepovažoval za podstatné. Nepochybně havíři zlikvidovali nejen Albrechtovo vojsko, ale i život v celém povodí onoho potoka (Malešovského, také zvaného Kutnohorský, od 19. století nesoucího jméno Vrchlice). Potok se vlévá do říčky Klejnárky a z ní pak do Labe. A tak se jen můžeme dohadovat, jak daleko po proudu byly vody toků jedovatými solemi zdevastovány. Dnes bychom tohle počínání havířů označili za těžkou ekologickou újmu. Ale tenkrát se to tak nebralo. Hlavní bylo vítězství. Nicméně ve Zbraslavské kronice máme zaznamenánu ekologickou havárii – asi poprvé v českých letopisech.

P.S. (Mimochodem, podle tohoto romantického potoka Vrchlice si později zvolil Emil Frída svůj básnický pseudonym – Vrchlický). **Jiří Wagner**

Středověké letopisy přinášejí různá zajímavá svědectví, foto Jiří Wagner

Červencová vážka

Vážka černořitná (*Orthetrum cancellatum*) je hojný druh s největším výskytem v červenci. Její zadeček je vždy zřetelně štíhlejší než u známější vážky ploské (*Libellula depressa*). U nás je častá zejména v nížinách. S oblibou osidluje větší vodní plochy (včetně pomalu tekoucích vod) s obnaženými místy na břehu, často ji najdeme i na intenzivně hospodářsky využívaných rybnících. Létá rychle a nízko nad hladinou, při krátkých epizodách plachtění má křídla zvednutá nahoru do podoby širokého „V“. Často usedá na zem, na holé břehy nebo nízko do vegetace. Samečci hájí svůj okrsek břehu, někdy se honí i ve skupinkách. Páření začíná ve vzduchu, spojený pár často chvíli létá, pak usedá do vegetace či na zem. Samička klade vajíčka za nízkého letu, odhazuje je ťukáním zadečku o vodní hladinu. Fotka vážky černořitné je z 9. června 2019 z Chanovic z pole, dost daleko od rybníka. Jedná se o starou samičku, jejíž zadeček má modré zbarvení jako u samečka, jinak je u samiček i mladých samečků černožlutý. **Eva Legátová**

Foto Eva Legátová

Použitá literatura:
WALDHAUSER, M., ČERNÝ, M.: Vážky České republiky, Příručka pro určování našich druhů a jejich larev, ČSOP Vlašim, 2014.

8. ročník soutěže „Jihočeská ratolest“ právě odstartoval

Od června do 6. října 2019 mají jihočeské obce, školy, neziskové organizace a studenti vysokých škol příležitost přihlásit své projekty zaměřené na ochranu životního prostředí do soutěže Jihočeská ratolest. Krajská síť environmentálních center Krajec, z. s. vyhlašuje ve spolupráci s Jihočeským krajem soutěž Jihočeská ratolest již poosmé. V soutěži mohou být prezentovány informační, osvětové, výchovné a poradenské neinvestiční projekty s přímým dopadem na ochranu přírody, ukončené a minimálně zčásti realizované na území Jihočeského kraje v období od 1. července 2017 do 30. září 2019.

Soutěžící subjekty budou rozděleny do třech kategorií (obce, školy, neziskové organizace), čtvrtá kategorie poskytne prostor jednotlivcům - studentům a absolventům jihočeských vysokých škol, kteří se ve svých bakalářských a diplomových pracích zaměřili na ochranu životního prostředí, apliko-

vanou ekologii, nebo environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu (EVVO) a kteří své práce obhájili právě ve výše uvedeném období.

Co říkají pravidla soutěže? Jeden subjekt může přihlásit nejvýše dva projekty. Projekt, na kterém spolupracovalo více subjektů (např. škola a obec), lze přihlásit pouze do jedné soutěžní kategorie. U studentských projektů bude významným hodnotícím kritériem využitelnost výsledků v praxi, u všech skupin inovativnost a dlouhodobý přínos pro životní prostředí. Každá kategorie bude mít své vítěze (žádné poražené), kteří budou vyhlášeni a odměněni certifikátem, zajímavou finanční částkou a regionálními produkty v úterý 5. listopadu 2019. Podrobná pravidla soutěže spolu s přihlašovacím formulářem naleznete [zde](#).

Ivana Hlinková, Krajská síť environmentálních center Krasec, z. s.

Foto Jiří Fuka

Sněžilo, pršelo, ale ...

Sucho pokračuje a vrásky na čelech vodohospodářů a zemědělců se prohlubují. Nejen na jižní Moravě, v Polabí, v Poohří. I u nás v Pootaví. Není od věci podívat se na srážkovou bilanci zimy a jara – jak jsme na tom tady u nás na začátku léta. (Dále uvedené údaje jsou z měření z Horažďovic.)

Pokud šlo o srážky, s prosincem byla spokojenost nad míru: 64 mm odpovídalo dvojnásobku průměru! Ani v lednu a v únoru to nebylo tak špatné: každý z těchto měsíců přidal 41 mm srážek, za zimu to tedy bylo celkem 146 mm. Pravda, něco málo se odpařilo (za celou zimu jen 20 mm), většina vláh tedy zůstala v půdě.

Na jaře se už srážková bilance tak dobře nejevila. Březen ještě dešťově normální (36 mm), ale oteplením stejné množství vody z povrchu zase výparem zmizelo. A pak už to opět vjelo do „starých kolejí“: Od půli března až do konce dubna prakticky nepršelo – 6 týdnů! A přitom byl duben zase nad průměr teplý. Zapršelo teprve 29. 4. – 10,5 mm. Dubnový srážkový úhrn pouhých 11 mm! Což byla sotva čtvrtina normálu. Ale vypařilo se 70 mm! Tím se zimní zásoby vláh v půdě ztenčily. Vodohospodáři a zemědělci čekali, co s tím hrozícím suchem květen udělá.

V polovině června 2019 už pole vypadala dost suše, ale pod povrchem byla zem stále ještě vlhká, foto Jiří Wagner

Květen se ale k nějakému zásadnímu zlepšení dlouho neměl. Pravda, byl chladný, což umenšilo obvyklý výpar na polovinu (50 mm), poměrně často i pršelo, ale srážky byly řádově v milimetrech. Teprve poslední dny května (27. - 29. 5.), zapršelo vydatněji: 24 mm. Hlavně zemědělci si na chvíli oddechli. Ale i tak: celkový úhrn srážek za květen byl 60 mm - a to je sotva průměr.

Sečteme-li srážky za zimu a jaro (prosinec - květen) dostaneme 253 mm. Výpar za toto období 175 mm. Ještě nám tedy trochu vláh v půdě zbývá, ale neobdaří-li nás dešťi léto, bude se vlivem rostoucích teplot sucho zase zvyšovat. A to mluvím jen o povrchové vrstvě půdy. Pokud jde o vodu spodní v hlubších vrstvách

Večer s dokumentem – 65. díl – Co se nenosí

Předpovědi počasí na týdny dopředu jsou ošidné, ale spíš než na mokré a chladné léto to zase vypadá na léto teplé a suché. Takže nebude od věci, když si už teď zkusíme modlitbu starých Athéňanů: *Děšť, děšť, milý Die...!* **Jiří Wagner**

Film „Co se nenosí“ jsem viděla při veřejném promítání ve strakonické čajovně Pod Stolem. Je spjat s festivalem dokumentárních filmů o lidských právech [Jeden svět](#), s nímž jsem měla vždycky dobré zkušenosti, a navíc jsem se chtěla dovědět podrobnosti o světě módy, o problémech v oblasti výroby i odbytu. Člověk ani nemusí mít po ruce fakta a může si na základě jednoduché logiky domyslet, jak to asi chodí.

Na jedné straně využívání levné pracovní síly za nepříznivých podmínek, na druhé plýtvání v případě, že se výrobky nelíbí nebo že se něco takového už „dávno“ nenosí. Tím „dávno“ bývá v poslední době už jen jediná sezóna, mnoho zejména mladých lidí s tím počítá a chová se podle toho, aniž by to u nich vzbudilo pocit nějaké nepatřičnosti. Estonská módní návrhářka Reta Ausová, která také patří k mladé generaci, se ale rozhodla ze své komfortní zóny vyjít a začala si klást otázky jako: „Kde přesně a kým byly vyrobeny moje kalhoty? Jaké chemikálie byly při tom použity k barvení látky, jaké při pěstování bavlny, jakými cestami byl výrobek dopravován a kam?“ – atd. atd. Nespokojila se s pomyšlením, že se takové informace nejspíš ani nijak nedají zjistit, a tak se jí podařilo do zvolené problematiky proniknout.

To, že podmínky v asijských velkovýrobnách jsou neuspokojivé a že používané materiály jsou zdravotně závadné, nebylo žádným překvapením. Když se ještě připočítá, že nakonec se velké množství výrobků neprodá a dostává se na skládky, a to doslova po tunách, výsledkem bylo předsevzetí něco proti tomu podniknout. Reta Ausová tedy začala jednat s vedoucími pracovníky nadnárodních módních korporací o nutnosti upcyklace a sama vytvořila touto cestou řadu vlastních modelů. V dokumentu jsme mohli spatřit módní přehlídky, kde byla prezentována např. nová trička nebo šaty. Původní výrobky byly rozstříhány a znovu sešity, a to někdy celkem nápaditě, někdy po mém soudu nepříliš šťastně. Spíše na tuto aktivitu nahlížím jako na jakousi demonstraci, zatímco praktický význam mi uniká. Podobně by se dalo mluvit o dokumentu „Co se nenosí“ jako takovém. Nemyslím, že by přinášel smysluplné řešení, ale na druhou stranu jej rozhodně nepokládám za zbytečný. Výrazným způsobem upozorňuje na skutečnosti, na které někdo třeba ještě ani jednou za celý svůj život nepomyslel. Nebo někdo sice tuší, že rychlé střídání módních trendů rozhodně nemůže být šetrné k životnímu prostředí, ale nedokáže si představit, do jaké míry dokáže být devastující.

Na internetu můžeme v souvislosti s tímto dokumentem ([zde](#)) zjistit například toto: V USA je každým rokem vyhozeno kolem 13 milionů tun textilu, v Číně až 20 milionů tun, v ČR (podle údajů Ministerstva životního prostředí) přibližně 20 kilogramů na osobu. Naprostá většina tohoto odpadu končí na skládkách. Při jeho rozkladu vzniká skleníkový plyn metan, barviva a chemikálie z oděvů se mohou dostat do půdy a povrchových vod. Pokud jsou textilie spalovány, unikají do ovzduší karcinogenní látky. Výroba je náročná na používání chemikálií, na spotřebu energie a vody. Uvádí se, že na výrobu jednoho trička padne až 2 700 litrů vody.

Foto -ah-

Každý kus oblečení urazí několik tisíc kilometrů, než se dostane na pult obchodu. Pro představu: Bavlna se vypěstuje např. v Kazachstánu, upřede se v Turecku. Látka se utká na Tchajwanu, nabarví se v Itálii, potiskne v Číně. Finální šití proběhne v Bangladéši. Pak ušité oblečení putuje do distribučního centra dané značky, odkud je rozesláno do jednotlivých obchodů. Zjistit se o tomto koloběhu nedá téměř nic, protože jako země původu je evidován stát, kde došlo k finalizaci produktu.

Mezi země třetího světa, které přinášejí textilním firmám minimální výrobní náklady, patří například Kambodža, Vietnam, Pákistán nebo Indie. V době vzniku dokumentu byla nejlevnější pracovní síla v Bangladéši. Pracovníky asijských továren jsou hlavně imigranti z řad rolníků, kteří přicházejí za prací z vesnic. Obvykle jde o ženy, ale i o děti. I přes pracovní dobu 7 dní v týdnu (a to třeba i po 15 hodinách denně) nepokrývají platy ani základní životní potřeby. Zaměstnavatelé přitom nenesou za tyto problémy zodpovědnost, protože zakázky zadávají jiné firmy, než ty, kde se oděvy šijí.

Běžnou praxí je nedostatečné zajištění bezpečnosti práce, absence ochranných pomůcek, diskriminace, sexuální obtěžování, šikana, potlačování činnosti odborů. Děti nemají možnost se vzdělávat a stávají se v dospělosti negramotnou a nekvalifikovanou pracovní silou. Práci v textilním průmyslu potřebují, protože jiné uplatnění nemají. Zákazníci podléhají pocitu, že svým nákupem dělníky podporují, ve skutečnosti ale vytvářejí začarovaný kruh, aniž by o tom věděli. Dá se říci, že na tíživé situaci pracovníků továren parazitují nejen příslušné korporace, ale i ti, kdo textil kupují a nezajímají se, co za nízkými cenami v řetězcích stojí.

Co dělat? Můžeme jednak hledat společně tipy na lokální férové nakupování, ale lze také nosit oblečení z druhé ruky, přešít si jej podle svého, dát jej pak znovu do secondhandu nebo do textilního kontejneru.

Pokud jde o upcyklaci v ČR, zabývá se jí Kristina Javůrková (značka Jakoby), Lubica Skalská, Zuzana Sedmidubská (značka 7Dub), projekt WinWinLove nebo Hana Frišonosová. Jde o nový trend, který však rychle získává na oblibě. Doufejme, že se povědomí o okolnostech vzniku textilních výrobků rozšíří co nejdříve a že povede ke konkrétním změnám, k nimž může přispět každý z nás.

Dokument "Co se nenosí" můžete zdarma stáhnout [zde](#) a dovoleno je i jeho veřejné šíření. -ah-

Pozvánky - červenec 2019

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy přírodní zahrady

Úterý 9. 7., 16-19 hod., Katovice (konec Říční ul., nad jezem u žel. přejezdu)

Vyslechnete si teoretické rady k fungování přírodní zahrady v průběhu roku a vše si vyzkoušíte v praxi. Kurzem vás provede František Langmajer.

Červencové téma: zakládání druhé sklizně, ochrana půdy před suchem, jak dál, když dojde voda na zalévání

Cena: 50 Kč + vaše práce

Přihlášky a více informací na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Zastavení v čase

ST 3. 7.: Krátké setkání, ztišení, verše Jiří Voskovec, poetická próza Jan Werich. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Výlet na Volarsko

NE 7. 7.: Sraz v 6:55 před nádražím ČD. **V 7:10 odjezd vlakem do Lenory-zast. Tam nás bude v 9:04 čekat profesionální průvodce Ing. Josef Pecka** (poplatek 100 Kč – až na místě). **Půjdeme cca 15 km přes vrchol Bobíku do Volar.** Odtud jede několikero spojů, např. v 16:47. Dostaneme se i mimo značené cesty, např. k okraji rezervace Velká Niva. Trasu lze případně přizpůsobit. Více na www.csop-strakonice.net.

Strakonické příběhy LXVII.

ÚT 30. 7.: Karel Skalický: **Hotovec nevěda dne ani hodiny. Poslední pořizené strakonických měšťanů v 1. polovině 18. století.** Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Výstavy

Výstavka rostlin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. Pokračují i dlouhodobé akce – **Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj.**

Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. 15. 7. (PO) a 18. 7. (ČT) zavřeno (dovolená). Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). -ah-

Šmidingerova knihovna zve:

Bedřich Zákostelecký: Ve znamení sedmiček

2. 7. - 5. 8. - Výstava Bedřicha Zákosteleckého (77): knižní vazba (které se věnuje od 7. 7. 1977), závěsné objekty s citáty, Škola hry na klarinet (45 let od vydání učebnice psané ve Strakonících). **Na vernisáži v úterý 2. 7. od 17:00 zahraje pozounové trio** (Libor Čech, Libor Čech jr. a Jiří Pichlík). **Vstupní hala ŠK, otevřeno ve výpůjční době ŠK.**

Výstava enkaustiky

Od 3. 7. do 31. 12. – **Enkaustika aneb Krácení dlouhé chvíle pana Josefa Novotného.** Obrázky tvořené žehličkou a voskem. Přístupné v době konání společenských akcí. **ŠK, společenský sál.**

Nová miniknihovna ve venkovním plaveckém areálu

Rozšiřujeme počet miniknihoven ve městě: v době provozu letního areálu plaveckého stadionu bude v jeho prostorách umístěna naše další miniknihovna. Knihy je možné si půjčit, odnést domů, vrátit tu samou nebo jakoukoli svou jinou, a to do jakékoli miniknihovny ve městě (Zavadilka na Podskalí, Infocentrum pro seniory, miniknihovna před MaximCafé či v lahůdkářství Malinová).

Drobné smetí

Petice Země bez Roundupu

Petici směřovanou ministrům zemědělství, životního prostředí a zdravotnictví, která by měla v ČR plošně zakazovat používání herbicidů s účinnou látkou glyfosát, můžete podepisovat [zde](#).

Povinnost přimíchávat biopaliva do pohonných hmot bude trvat nadále

O neuvěřitelný jeden hlas nebylo schváleno zrušení povinnosti přimíchávat do benzínu a nafty biopaliva. Návrh opozice tak neprošel nejtěsnějším možným rozdílem. Biopaliva první generace podle mnohých zdrojů nepřispívají ke snižování emisí v dopravě. Více viz [zde](#).

O českých květinových farmách

Globální trh s květinami za sebou zanechává poměrně velkou ekologickou stopu, která je řadovému spotřebiteli víceméně skrytá (dovoz, chemizace, závlaha, nevhodné pracovní podmínky...). Alternativu v podobě českých květinových farem představuje [tento článek](#).

Pohled do bezmasé budoucnosti

Nejen vzrůstajícího trendu preference rostlinné stravy, ale i globálních environmentálních dopadů živočišné výroby si v poslední době stále více všímají i mainstreamová média. Předpovídají dokonce průlom v rozšíření rostlinných nebo umělými způsoby vypěstovaných alternativ masa. Viz např. [zde](#). -jj-

Inspirace z Božanova

Jednou z prázdninových možností, jak pomoci dobré věci, strávit čas v příjemném přírodním prostředí a setkat se s podobně naladěnými lidmi, je pomoc při nejrůznějších činnostech spojených s doladováním alternativního bydlení a zahradničení v Božanově na Broumovsku. Zároveň zde můžete najít inspiraci k něčemu podobnému u nás a mnoho námětů k přemýšlení a k šíření informací. Více viz [zde](#). -ah-

Literární okno

„Nesedte na těch kládách!“

Proč takové varování a od koho? Už jsem jej slyšela naživo, i přesto, že klád bylo jen pár a jejich zřícení rozhodně nehrozilo. Seděli jsme na nich se svačinou, samí dospělí, a přesto se to majiteli pozemku nelíbilo. Byl ale vlídný a hned nám důvod vysvětlil. Mohli jsme si to ostatně v době zvýšeného výskytu kůrovce sami domyslet: na čerstvě poražené stromy se nanášejí jed, aby nebyly napadeny. Chemií jsme obklopeni ze všech stran a les zkrátka není výjimkou. Někdy jsou klády zakryty textilií, někdy je někde výstražná tabulka, někde, jak vidno, výstraha chybí. Zavzpomínala jsem na doby, kdy jsme v dětství zkoušeli na kládách držet rovnováhu a bavili jsme se tak často i celé hodiny. Vnoučatům už tohle dopřáno nebude.

Foto -ah-

Abych toho věděla více, zalistovala jsem v knížce **Petera Wohllebena „Příběhy stromů“**, kde je i kapitola „Strašák kůrovec“. Píše se tam: „... Každý strom hostí ‚své‘ kůrovce, kteří ovšem mají jedno společné: napadají jen nemocné, oslabené, ale ještě žijící (nebo čerstvě poražené) stromy. S mrtvým dřevem si neumí poradit. Tím je také jasné, že z odumřelého dřeva a hmyzu, který v něm sídlí, nemůže nikdy pramenit nebezpečí pro živé exempláře, protože na mrtvých stromech hodují docela jiné druhy. Výjimkou mezi kůrovci je dřevokaz čárkovaný. Zakládá ve štávnatém bělovém dřevu smrtelně nemocných jedinců komůrky podobné potrubí, ve kterých pěstuje houby. Těmi se živí jeho larvy, které již po několika týdnech vylétnou ven jako dospělí brouci...“

Velmi zajímavá kapitola (lépe řečeno podkapitola) na tohle téma je také na str. 134 v knížce „Makom“ od Václava Cílka. Jmenuje se „**Jak kůrovec zahrádkařil**“ a ten název není žádnou nadsázkou – někteří živočichové se totiž takhle „hospodářsky“ opravdu chovají, že například zahrabávají svůj trus ve vodě do bahna a vracejí se pak na ta místa při hledání potravy, protože tam rostou hojné, dobře pohnojené řasy. Tohle dělali už trilobiti a archeologové to podle nálezů zkamenělých zbytků mohou dokázat. A stejně tak si už před stem milionů let brouk podobný dnešnímu kůrovci pěstoval dřevokazné houby. Dělá to i kůrovec dnešní: „... *Milý brouček dobře ví, že kdyby se zakouzl do nějakého náhodného smrku, ten jej okamžitě zalije voňavou pryskyřicí... Aktivně a koordinovaně se musí vrhnout na citlivé lýko a do boje nasadit houby, které dokončí to, co brouci začali. Lýkožrouti ‚blitzkrieg‘ může trvat jen několik dní, během kterých brouci razící chodbičky lýkem a roznášející výtrusy dřevokazných hub přeruší zásobování stromu vodou... Lýkožrout s sebou v trávicím systému nosí celou řadu bakterií, které mu pomáhají rozkládat potravu. Tyto bakterie zároveň vytvářejí feromony – voňavé látky, které podle aktuální situace různě mísí, takže lýkožrout podle vůně stromu pozná nejenom v jakém stadiu je bitva o strom, ale také jak se rozrostly invazní houby či zda si ve stromě nekonkurují různé druhy lýkožroutů. Podle vůně pozná, zda se má připojit, nebo letět dál...“ V knize se píše i o tom, že kůrovci nikdy nezničí všechny stromy, protože by tím do budoucna připravili své potomstvo o potravu. V původní přírodě, kde byly porosty smíšené a zároveň různověké, nemohla být nikdy invaze brouků tak rozsáhlá jako nyní, ve stejnověkých monokulturách. Kapitola končí slovy udiveného kůrovce, který místo složité a nebezpečné cesty má před sebou let dlouhý jen pár metrů: „... *Jéjéj, tady těch brouků je jako na Václaváku, tohle nemůže pro nikoho dobře dopadnout, ale kdo to měl sakra v těch druhohorách vědět...*“ **-ah-***

Červencové hromy Jirky Wagnera

Bouřky jsou nedílným koloritem léta. Ročně jich bývá v našich končinách tak 20 až 30, nejvíc právě v červenci. Naši dávní předkové je spojovali s bohy, Slované na ně měli dokonce svého Peruna - Hromovládce. Až osvícenští fyzikové nám to vysvětlili: blesky jsou elektrické výboje a hromy zase pohyby vzduchové hmoty. A příčinou blesků elektrické náboje, které vznikají třením ledových krystalků v nejvyšších vrstvách oblaku. Takže bouřkový oblak musí být hodně vysoký, aby vrchol dosáhl nad mrazovou hladinu. A k tomu potřebuje silné výstupní proudy. Tak silné, že malé kapky nemají sílu padnout k zemi a často musí mrakem zdola nahoru kolovat, spojovat se ve větší, než spadnou dolů. A když jsou vynášeny až do ledových výšek, dostaneme kroupové nadělení. Všimli jste se, že větší kroupy mají v sobě jakési letokruhy? Ty ukazují, kolikrát kroupa proběhla mrakem, než spadla.

Naši předkové odháněli bouřky a kroupy zvoněním z kostelních věžích: *Svatý hlas zvonu ochraňuje před škodami hromu*. No a ještě naše prababičky chránily dům zapalováním svíček hromniček. Jen se nesmějte, až budete někde uprostřed pořádné bouřky v úzkých, ještě si rádi na pověry vzpomenete. Ostatně němečtí námořníci říkali: *V bouři na moři se člověk naučí modlit*.

(na lodi)

OTAVA. VÝHLED
na nebesa.
Bouřka už
své blesky křesá.

MRAKY NA BOUŘI

obcházejí kolem.

Jak

mlsní kocouři.

TO LETNÍ VEDRO,
v němž nehne se nic.
Jenom
ještěrka v štěrku.

JE TO HOTOVÉ:

Z višně zbyly jen stopky!
Kurvy špačkové!

BOUŘKA ZA NÁMI.
Dozrálé višně trhám
ještě s kapkami.

Foto Jiří Wagner

Toulky přírodou - H. D. Thoreau

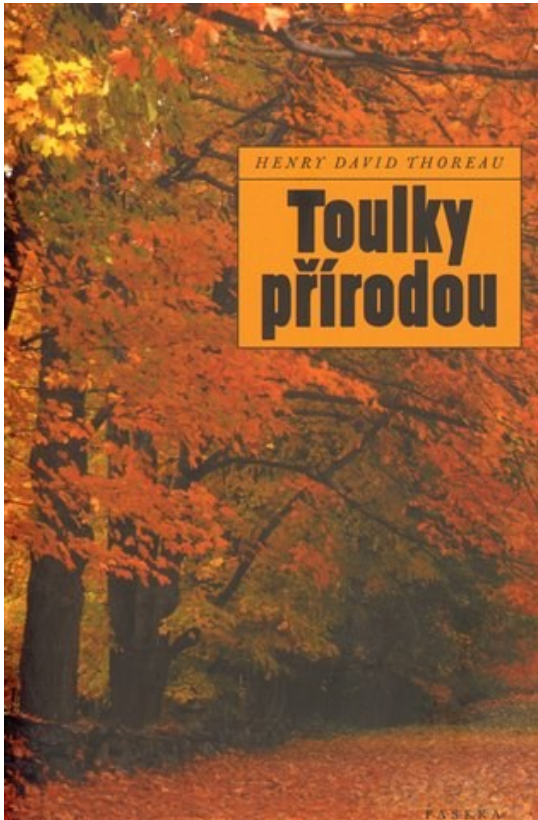
Americký spisovatel, esejista a filozof 19. století Henry David Thoreau je u nás známý především skrze svou knihu Walden aneb Život v lesích. Ta popisuje jeho dvouletý samotářský život ve srubu na břehu rybníka. Kromě několika dalších textů byla do češtiny přeložena i sbírka esejů Toulky přírodou.

Je až neuvěřitelné, jak i pro dnešní dobu aktuální díla vznikla před více než 150 lety. A zdá se, že se vzrůstajícím tlakem člověka na životní prostředí jsou jeho texty naléhavější a dá se v nich spatřovat i jistá úroveň vizionářství. V době, kdy nikdo neznal pojmy ekologie nebo environmentalismus, filozofickým a nadčasovým pojetím Thoreau upozorňuje na negativní stránky rozmachu civilizace. A to nejen po stránce vlivu na přírodní bohatství, ale i na úrovni duchovního úpadku jedince a celé společnosti. Je těžké si představit, jak radi-

kálním musel být Thoreau za svého života vnímán. Ani po 150 letech totiž nejsou brány mnohé podobné hlubinně-ekologické myšlenky vážně.

Toulky přírodou jsou sestaveny z několika na první pohled nesouvisejících esejů. Dohromady však tvoří kompaktní dílo, které je nejen rozbořením autorova vidění světa, ale přináší i mnoho zajímavých přírodních reálií a pro dobu novátorských názorů a popisů. Většina takových postřehů je zaznamenána na pozadí prostého putování krajinou - v různých dobách, na různých místech a při různých příležitostech.

"V současné době není v těchto končinách většina půdy soukromým majetkem; krajinu zde nikdo nevlastní a chodec se těší poměrně volnosti. Možná ale přijde den, kdy bude rozdělena na soukromé parky, které budou přinášet omezené a výlučné potěšení jen několika málo lidem, a kdy dojde k zesílení plotů a vynalézání pastí na lidi a jiných zařízení, jež nás přinutí se omezit na veřejné cesty a chůze po povrchu boží země bude chápána jako neoprávněné vniknutí na pozemek nějakého ctihodného majitele." (Chůze)

Velmi naléhavě je vnímán a popisován "souboj" divoké přírody a řádu lidské civilizace. Někdy v konkrétních případech, jindy v pouhých náznacích.

"Po dvou letech již tohle primitivní obydlí kraj nehyzdí. Uchylují se do něj ptáci, aby si tu postavili hnízda, a k jeho dveřím vás dovedou stopy mnoha čtvernožců. Příroda tak dlouho přehlíží, jak do ní člověk zasahuje a jak ji zneuctívá. Les stále ještě zvesela a bez kouska podezření vytváří ozvěnu úderů sekery, která ho kácí, a ačkoliv jich není mnoho a zaznívají jen zřídka, zvyšují jeho divokost a všechny živly se snaží ten zvuk přijmout za svůj." (Zimní procházka)

Není těžké si domyslet, že pro Thoreaua znamená příroda vše a staví ji výše nad všechny struktury a instituce lidské společnosti (politické i náboženské). Dá se tak označit za jednoho ze skutečných představitelů biocentrismu - názorového proudu, který oproti (dodnes převládajícímu) antropocentrismu chápe člověka jako součást přírody, rovnocennou všem ostatním jejím prvkům.

"Kdybychom alespoň nestáli nohama uprostřed přírody, měli bychom všichni bledé a popelavé tváře. Společnost je vždycky chorá, a ta nejlepší nejvíce... Lidé, kterým byla vždy společná harmonie přírody, nikdy nehlásali doktríny beznaděje, duchovní či politické tyranie ani poroby." (Přírodopis státu Massachusetts)

Obdivuhodný je Thoreauův smysl pro detail, kterým zachycuje všudypřítomné přírodní jevy a pochody.

"O skutečnosti, že vegetace je jen jistým druhem krystalizace, se můžete přesvědčit, všimnete-li si, jak jsou jehlovité částice na okrajích roztávající námrazy na oknech natěsnány na sobě, čímž připomínají klasy vlnící se v polích nebo panáky obilí vystupující tu a tam ze strniště." (Přírodopis státu Massachusetts)

Na svou dobu je velmi moderním pojednání o sukcesi lesních stromů. Principy jsou vysvětlovány jen na základě vlastního pozorování, bez hlubších vědeckých podkladů.

"Když se ve zdejší oblasti, kde jsou duby a borovice rozšířené zhruba rovnoměrně, podíváte do toho nejhustšího boru, většínou i ve zdánlivě nesmíšeném lese borovic tuhých uvidíte spoustu malých dubů, bříz a dalších listnáčů, které vyrazily ze semínek zanesených do houštin veverkami a jinými zvířaty nebo přivátých větrem, ale jsou zastíněny a přidušeny borovicemi." (Sukcese lesních stromů)

Podobně pak text Divoká jablka, který nepotěší zdaleka jen všechny zájemce o pomologii.

"Tato jablka natolik zostřil vítr, mráz a déšť, až do sebe vstřebala ráz počasí nebo ročního období a jsou tedy řádně ostrá a jejich duch do nás proniká, propichuje nás a prostupuje námi. Proto je musíme také jíst naostro - to znamená venku." (Divoká jablka)

Thoreauovy texty jsou na mnoha místech nesnadným čtením. Dokáží být v jedné větě lyricky lehké, stejně jako filozoficky složité. Obojí se mistrně prolíná a vytváří studnici postřehů pro nezhyčkaného čtenáře. -jj-

Kdyby tak...

Nejspíš jste také už někde viděli takové ty legrační pohlednice s historickými výjevy a přiléhavými komentáři. Například: "Nedávejte své děti do školky. Porostou jako dříví v lese." nebo "My jsme žáci dneška, kteří jsou ve školách ze včerejška připravováni učiteli z předvčerejška na řešení problémů pozítří." nebo "Napij se vody, překvapíš játra" a podobně. Nedávno jsem si několik takových prohlížela na knižním veletrhu, zapamatovala jsem si portrét

vážného pána a k němu slova: "Vypadáte jako na fotce z občanky? Vemte si okamžitě dovolenou!" Tehdy, v polovině května, bylo do prázdnin ještě daleko, ale už se přiblížily a doufejme, že je strávíme všichni pěkně. Přáli bychom to sobě i vám. Třeba takhle:

*Když něčeho až po krk, kdyby tak vody v řece,
když plné zuby, tak nejspíš semínek,
když přes čáru, tak útěk z městské klece,
když nad hlavu, tak hezkých vzpomínek.
Když za vandr, tak proč ne rovnou vandr?
Do lesa pod klenbu stromových katedrál.
Vrátit se tiše, sám, sednout si doma na dvůr,
dívat se na kosa, jak sbírá, co den dal. -ah-*

Foto -ah-

Listovka

Fotominifejton - O prázdninách a poezii

Když se ještě bílilo prádlo... – ale vy asi už nevíte, o čem je řeč, že? Tak znova: když bylo hezky, v sobotu odpoledne maminka vyprala cíchy neboli ložní povlečení - a v neděli po ránu se šlo k řece a na břehu na travičce se cíchy rozprostřely. A já byl postaven k nim na vartu: jednak to prádlo hlídat, ale hlavně kropit a zase kropit až do oběda, aby neuschlo a bělicí proces za pomoci slunce mohl úspěšně probíhat. Pro kluka vítané nicnedělání - ale trochu nuda. Ostatní kamarádi totiž lítali kdovíkde. A tak jsem seděl sám u té dopolední opuštěné řeky, snil a nevěda, čeho se chytit, měl jsem čas všimát si i detailů. Třeba těch modrých kvítků na břehu řeky Otavy - kvítků rozrazilu, které jsem jinak přehlížel. Co jich tam bylo!

Foto Jiří Wagner

Když pak na podzim začala škola a my četli Nezvalovu báseň: *Na břehu řeky Svatky kvete rozrazil, / na břehu řeky Svatky roste nízká tráva...* hned jsem věděl, co chtěl básník říci. **Jiří Wagner**

Úvaha o Vodě

Mám ráda vodu. Voda je živel, a proto ji má ráda. Mám ji ráda i přesto, že je to nebezpečný živel. Voda je nutná k životu. Když je jí moc na nesprávných místech, je s životem neslučitelná. Voda je vzácná, přesto jsou chvíle, kdy může i zabíjet. Když vstoupím do její říše, musím před ní mít respekt, musím ji poslouchat, protože je mocnější než já. Nebojím se jí, nic jí nevyčítám, mám před ní respekt. A to i přes nedávnou tragickou událost, která se mě stále hluboce dotýká a nemůžu na ni zapomenout. A tak píšu toto krátké vyznání Vodě, té, která dokáže pohladit mé tělo, přesto stačí málo a život vyhasne.

Plavat jsem se naučila o prázdninách po první třídě právě v té Vodě, která se někomu teď zdá být krutá. Pamatuji se na babičku s vnučkou, které si mě, coby neblahým způsobem plaveckého výcviku vodou zrazenou holčičku, vzaly mezi sebe a trpělivě mi vysvětlovaly, co mám dělat. Hlavně dýchat, pravidelně, klidně, prožívat tempa, vnímat souhru pohybu a dechu, nelekat se, nebláznit a vydržet plavat dál a dál. Ke konci prázdnin jsem už přeplavala tam i zpět několikrát za sebou. Klidná plavba v lůně přírody a tak blízko lesa s báječnými borůvkami. Prostě koncert.

Nechci, aby lidé zanevřeli na vodu jen pro její bezedné hlubiny. Chtěla bych, abychom ji uměli ctít a mít před ní ne strach, ale bázeň. Tak i já se chci vracet k té vodě i s tichou vzpomínkou a s pocitem, že si dušička vybrala tiché a klidné místo, tak tiché, jako byla sama. A toto vlastně píšu proto, že mě přepadl nutkavý pocit něco takového napsat. Vypsat se ze všeho, protože psaní mi vždy pomáhalo v těžkých chvílích. Vykřičet do světa, že některé věci už se nedají odestát, ale my musíme žít dál, protože máme pro koho. A tak volám: Čest Vodě! Čest jedné velké duši uvězněné v malém těle! **Vladimíra Blahoutová**

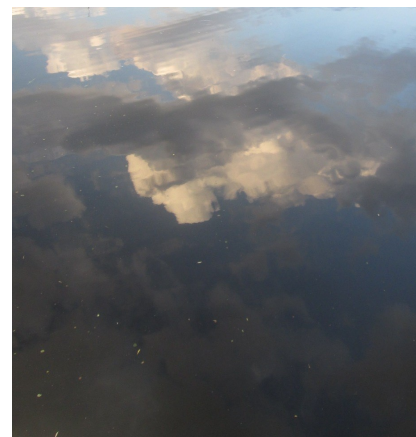

Foto -ah-

Zdraví a strava

Pesto z česnekových výhonků

Ingredience: 20 česnekových výhonků, 200 ml oleje, 200 ml slunečnicových semínek, 1 lžička soli, čerstvě namletý pepř

Postup přípravy: Česnekové výhonky nadrobno pokrájejte. Vložte do sekáčku a rozmixujte na jemnou kaši. Pak postupně přidávejte slunečnici a olej, dokud se vám nevytvoří jemná pasta. Osolte a opepřete. Přendejte do uzavíratelné skleničky, zakápněte olejem a skladujte v lednici. (Vydrží až 14 dnů.)

Bezobalová ... cizrnová majonéza ... tatarka z aquafaby

Ingredience: 500 g cizrny, 400 ml aquafaby (voda z uvařené cizrny), 400 ml slunečnicového oleje, šťáva ze 2 citrónů, 2 lžíce jablečného octa, třtinový cukr, sůl a pepř dle chuti

Postup přípravy: Cizrnu dejte do hrnce, zalijte vodou a nechejte přes noc stát. Druhý den slijte, přilijte novou vodu (1x tolik vody, co cizrny) a uvařte do měkka v tlakovém hrnci. Vařím cca 45 minut, pak nechám dojít. Ideálně nechat úplně vystydnout, voda (aquafaba) musí zhoustnout. Cizrnu slijte, aquafabu odměřte a dejte do blenderu, přilijte šťávu z jednoho citrónu, jablečný ocet a umixujte na hutnou pěnu. Do vzniklé pěny nalijte olej, dochuťte třtinovým cukrem, solí, pepřem a šťávou z citrónu. Ulijte polovinu do misky. Na cizrnovou majonézu si připravte 400 ml uvařené cizrny (nebo i více). Přidejte do poloviny v mixéru a mixujte do hutné směsi. Čím víc cizrny přidáte, tím hutnější konzistenci získáte. Případně dochuťte solí, cukrem, pepřem a citrónovou šťávou. Na tatarku z majonézy si připravte ještě ½ střední cibule, 4 střední okurky, citrónovou šťávu, čerstvě namletý pepř a sůl. Do misky, kam jste si ulili vzniklou majonézu, přistrouhejte najemno okurky. Cibulku pokrájejte taktéž najemno. Smíchejte, případně dochuťte třtinovým cukrem, solí, pepřem, anebo citrónovou šťávou.

Majonéza z aquafaby (s xanthanem)

Ingredience: 300 ml aquafaby (voda z uvařené cizrny), lžička xanthanu, 2 lžíce plnotučné hořčice, 2 lžičky třtinového cukru, šťáva z 1 citronu, sůl a pepř dle chuti, 300 ml rostlinného oleje

Postup přípravy: Vyšlehejte aquafabu s xanthanem do husté pěny – já dám přímo do blenderu a vyšlehám pěnu během několika minut. Přidejte hořčici, citron, cukr, sůl a pepř a znovu mixujte. Během mixování přilévajte olej, až vznikne hedvábná a hutná majonéza. Přendejte do skleněné uzavíratelné nádoby a uchovejte v lednici.

Andrea Sedláčková, www.vegandream.cz

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Jiří Wagner, Eva Legátová, Jaroslava Kovářová, Veronika Králová, Andrea Sedláčková, Jaroslava Divišová, Marcela Miková, Ivana Hlinková, Vladimíra Blahoutová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2019

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE

8. ročník

